

Vem har intresse för sanningen?

För en tid sedan skrev Ulf af Trolle, professor i företagsekonomi och med långvarig och vidsträckt praktisk erfarenhet som skoleföretagsdoktor, två artiklar i Svenska Dagbladet. Det var artiklar som både på grund av sitt innehåll och på grund av att de var skrivna av af Trolle borde ha blivit upptakten till en seriös och livlig debatt. Den skulle ha gällt om det svenska kostnadsläget nu, efter devalveringen i somras, har hamnat på en nivå som möjliggör en återhämtning för den svenska industrin eller om det svenska kostnadsläget fortfarande är sådant att produktion, lönsamhet, sysselsättning och investeringar kommer att fortsätta att uppvisa kristecknen.

Men det verkar som om Ulf af Trolles artiklar kommer att gå spårlöst förbi. Det tyder på att det är något allvarligt fel i samhällsdebattens prioriteringar.

Det enskilda företaget är, enligt Ulf af Trolle, konkurrenskraftigt, när det under en konjunkturcykel kan avsätta en stigande volym av sina produkter till priser som medger en tillräcklig satsning på forskning, utveckling och marknadsföring för att säkerställa fortsatt konkurrenskraft under nästkommande konjunkturcykel. Det skall ske samtidigt som expansionen sker vid oförändrad soliditet. För att det skall ske, krävs det att det enskilda företaget under konjunkturcykeln uppnår en avkastning på 14–18 procent på avkastningskrävande kapital.

För att ett industrisamhälle skall anses vara konkurrenskraftigt krävs det, enligt Ulf af Trolle, att det på sikt finns tillräckligt många långsiktigt överlevande verksamheter för att den industriella produktionsvolymen skall expandera på ett sätt som medger balans i budget och utrikes-

handel och samtidigt sker i takt med förväntningarna på ökad materiell standard, dvs medger ofrånkomliga löneökningar. Det kräver att de mest lönsamma företagen måste kunna expandera tillräckligt för att tillsammans med nytt företagansugå upp nyttillkommande arbetskraft och ge nytt arbete åt dem som friställda genom misslyckanden.

Ulf af Trolle upprepade i sina artiklar sin gamla tes om att den svenska industrin sedan 60-talet förlorat en mycket betydande del av det kvalitativa försvåring, som tidigare gjort det möjligt att ta ut höga "överpriser" för kvalitet. Det är inte vi som har blivit sämre, men andra har blivit bättre långt snabbare än vad vi förutsett.

Enligt Ulf af Trolles bedömning var den svenska kronan i början av 1980-talet övervärderad med minst sagt 20 procent jämfört med ett läge där svensk industri skulle ha haft en allmän konkurrenskraft. Den devalvering som gjordes sommaren 1981 var 10 procent i förhållande till den svenska valutakorgen. Men svenska företag konkurrerar inte med valutakorgen utan med preciserade företag i ömländer. Ett med hänsyn till konkurrensfördelningen vägt genomsnitt skulle, enligt af Trolle, visa att den effektiva devalveringen har inskränkt sig till omkring 10 procent. Det är enligt honom på intet sätt tillräckligt för att skapa den dynamik som nu behövs.

Ulf af Trolle medger själv att det inte räcker med att hänvisa till att han själv under 15 år har haft rätt i sina prognoser. Han kan ha fel den här gången. Men han hänvisar till regeln för beslutsfattande under osäkerhet. Den säger att man skall handla så att man minimerar effekterna

av ett felaktigt beslut. Om vi väljer att chansa på att af Trolles verklighetsbild är fel och inte gör en ytterligare kostnadsanpassning – och om vi därmed gör fel – då vet vi vad som händer. Då fortsätter den förödande utveckling för svensk industri som vi har sett under 1970-talet. Om vi däremot följer af Trolles råd – och förbättrar vårt konkurrensläge – och detta skulle visa sig vara gjort i onödan – då får vi bara något eller några klang- och jubelår för svensk industri.

Det synes mig oförklarligt, skriver Ulf af Trolle, att regeringen riskerar att förstöra vår sista chans till ekonomisk återhämtning genom att inte följa en rationell beslutsprocess under osäkerhet. Det är en undran som det finns all anledning att instämma i. Idag sitter vi med facit i handen och kan avläsa resultatet sedan 60-talets slut. Vi kan nu se att de som kallades pessimister i själva verket var realister och att de som var optimister i själva verket var sangviniker.

Vad är det då som gör att af Trolles analys kan förbigås med tystnad i den svenska debatten? Kanske beror det på att inget parti ännu är intresserat av att föra en politik som bygger på af Trolles slutsatser. Mittenregeringen är inte beredd till krafttag. Socialdemokraterna vill försöka lura i väljarna att svensk ekonomi går att rädda genom att bygga vägar i Norrland och bostäder över hela

landet. Socialdemokraterna tors inte utmana LO genom att acceptera förutsättningen att det svenska kostnadsläget (läs: löneläget) är det avgörande hindret för full sysselsättning. Inte ens moderaterna verkar beredda att se sanningen i vitögat fullt ut och dra slutsatsen att det inte räcker med sänkta marginalsatser för att få fart på Sveriges ekonomi.

Men partiernas ovilja att se sanningen räcker inte som förklaring till den tystnad som råder. Massmedia har som uppgift att lyfta fram fakta som är obehagliga för de styrande. Det har de misslyckats med på den här punkten. Kanske beror det på att massmedia fortfarande, felaktigt, bedömer "politiskt omöjliga" förslag som ointressanta. Kanske beror det också på att "politikerförtroendet" fortfarande är för stort. Politikerna kan fortfarande få folk med sig när de säger att situationen går att klara utan större ingrepp som känns för den enskilde. Men politikerna måste ha klart för sig att de nu är i full färd med att i rask takt tära på sitt eget förtroendekapital.

Det är bra om människorna har förtroende för sina politiker. Men det är bra endast om politikerna är värda detta förtroende. När det går upp för politikerna att väljarna är trötta på skönmålningar kan det bli kapplöpning partierna emellan om att bli det parti som under 80-talet får människornas förtroende.